

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

13.3.2017

JulkICT -toiminto
Kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelma

Kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelma - Demokratiapalveluiden liittäminen Kansalliseen Palveluarkkitehtuuriin

Loppuraportti

13.3.2017

Valtiovarainministeriö		2 (13)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	13.3.2017

Valtiovarainministeriö		3 (13)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	13.3.2017

Sisällys

Sisällys	3
Dokumentin versiohistoria	4
1. Yhteenveto	5
1.1. Hankkeen tiedot.....	5
1.2. Yhteenveto opituista asioista	6
1.3. Suositukset jatkotoimenpiteistä	6
2. Hankkeen toteutuminen	7
2.1. Hyödyt, tavoitteet ja mittarit.....	7
2.2. Tuotokset	7
2.3. Rajaukset.....	7
2.4. Riippuvuudet.....	7
2.5. Hankkeen aikataulu.....	7
2.6. Hankkeen kustannukset	8
2.7. Rahoitus	8
3. Hankkeen ohjauksen arviointi	8
3.1. Hanke- ja ohjelmanhallinta	8
3.2. Tietoturva ja tietosuoja.....	9
3.3. Riskienhallinta.....	9
4. Kehittämismenetelmien arviointi	10
4.1. Dokumenttien hallinta	10
4.2. Kehittämismalli.....	10
5. Lopputuloksen ja uudelleenkäytön arviointi	10
6. Sidosryhmien palaute	11
7. Hankkeen päättäminen ja siirto ylläpitoon	11
7.1. Tunnistautuminen.....	11
7.2. Palveluväylä/palvelunäkymät	12
7.3. Palvelutietovaranto.....	12
7.4. Ylläpito	12
Liitteet	13
1. Kustannus-hyöty analyysi tai kustannusarvio	13
2. Aikataulu.....	13
3. Rahoitushakemuksen itsearviointi.....	13

Valtiovarainministeriö		4 (13)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	13.3.2017

Dokumentin versiohistoria

<i>Versio</i>	<i>Päiväys</i>	<i>Laatija</i>	<i>Muutoksen kuvaus</i>
0.1	29.11.2016	AS	Pohja
0.2.	27.11.2016	AS	Sisältöjen työstämistä
0.3.	25.1.2017	AS	Täydentämistä
0.4.	1.2.2017	AS	Hankkeen arviointi
0.5.	15.2.2017	AS	Projektiryhmän kommentit ja viimeistely
1.0	13.3.2017	AS	Ohjausryhmän kommentit, lopullinen versio

Valtiovarainministeriö		5 (13)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	13.3.2017

1. Yhteenveto

Tämä dokumentti on kansallisen palveluarkkitehtuuriohjelman (KaPA) Demokratiapalveluiden liittäminen Kansalliseen Palveluarkkitehtuuriin- hankkeen loppuraportti.

1.1. Hankkeen tiedot

Hankkeen tavoitteet

Sähköistä tunnistusta vaativat demokratiapalvelut liitetään Palveluväylään ja tarkoitus on vaiheittain ottaa käyttöön KAPA:n tarjoamat Palvelunäkymät, Palvelutietovaranto, Tunnistuspalvelu ja valmistautua Rooli- ja valtuutuspalveluiden käyttöönottoon.

Tavoitteena oli

- mallintaa kaikki demokratiapalvelut Palvelutietovarantoon ja tarjota niiden sisältöjä Palvelunäkymien kautta.
- tarjota aloitepalveluiden tietoa palveluväylän kautta julkishallinnon tieto- ja julkaisujärjestelmien hyödynnettäväksi
- Kansalaisaloite.fi, Kuntalaisaloite.fi ja Lausuntopalvelu.fi:n tunnistautuminen vaihdetaan uuteen Suomi.fi-tunnistukseen
- Selvittää muiden demokratiapalveluiden (Lausuntopalvelu.fi, Otakan-
taa.fi, Nuortenideat.fi) osalta KAPA:n hyödyntämismahdollisuuksia
- Selvittää Rooli- ja valtuutuspalveluiden käyttöönottoa ja hyödyntämistä erityisesti lausuntopalvelun käyttäjäroolien määrittelyssä

Hankeorganisaatio ja vastuhenkilöt

Projektin omistajana toimi oikeusministeriön demokratia-, kieli-, ja perusoikeusasioiden yksikkö (DKY). Projektin läpiviennistä vastasi projektipäällikkö Anneli Salomaa ja projektia ohjasi sille nimetty projektiryhmä.

Projektiryhmään nimettiin Anneli Salomaa, Niklas Wilhelmsson (OM / DKY), Jari Jauhiainen (OM / Tietohallinto) ja Mikko Lehtisalo (Oikeusrekisterikeskus). Projektiryhmä hyväksyy tarkennetut toteutussuunnitelmat sekä vastaa siitä, että projekti saavuttaa sille asetetut tavoitteet projektin riskit huomion ottaen. Projektiryhmä vastaa myös sidosryhmäyhteistyön organisoinnista sekä viestinnästä.

Ohjausryhmänä toimi demokratiapalveluiden ohjausryhmä. Ohjausryhmä hyväksyy projektisuunnitelmien muutokset ja vaihesuunnitelmat sekä valvoo projektia siten, että projekti saavuttaa sille asetetut tavoitteet projektin riskit huomion ottaen. Ohjausryhmä hyväksyy projektien väli- ja lopputulokset ja loppuraportit, sekä hyväksyy ja päättää projektin.

Valtiovarainministeriö		6 (13)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	13.3.2017

1.2. Yhteenveto opituista asioista

Huolellinen esiselvitys on tarpeen erityisesti niiden palveluiden kohdalla joissa on vähänkään epävarmuutta teknisistä mahdollisuuksista. Toisaalta jos toimitajalla on jo osaamista niin se mahdollistaa joustavan etenemisen suoraan esiselvityksestä toteutukseen.

Hallinnollisiin prosesseihin kuluva aikaa ei myöskään kannata aliarvioida, varsinkin jos työt ajoittuvat lomakaudelle.

1.3. Suositukset jatkotoimenpiteistä

Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen Lausuntopalvelu.fi:n liittäminen Palveluväylään jouduttiin jättämään toteuttamatta. Palvelun käyttäjätiedot ja niiden käsittely ei ollut vastannut suomi.fi kertakirjautumisen ja käyttöoikeuksien käsittelyn asettamia vaatimuksia. Sähköinen tunnistus vaihdettiin Vetumasta Suomi.fi-tunnistukseen, mutta kertakirjautumista ei otettu käyttöön.

Lausuntopalvelun jatkokehityksessä ja/tai seuraavassa versiossa otetaan huomioon kertakirjautumisen, rooli- ja valtuutuspalveluiden käyttöönoton sekä Digitaalisen valtioneuvoston asettamat vaatimukset. Tämän jälkeen liittyminen voidaan ottaa uudestaan työn alle ja samalla hyödynnetään rooli- ja valtuutuspalveluita käyttäjäroolien määrittelyssä

Otakantaa.fi ja Nuortenideat.fi osalta seurataan vahvaa heikompien tunnistusmenetelmien käyttöönottoa ja mahdollisuuksien mukaan liitetään palvelut niiden myötä palvelunäkymiin.

Valtiovarainministeriö		7 (13)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	13.3.2017

2. Hankkeen toteutuminen

2.1. Hyödyt, tavoitteet ja mittarit

Hankkeen kustannus-hyötyanalyysi tehtiin hankkeen käynnistyessä. Taulukko on päivitetty hankkeessa tehtyjen muutosten mukaisesti ja ennuste on tarkistettu hankkeen jälkeiselle ajalle. Analyysi on raportin liitteenä 1.

2.2. Tuotokset

Kuvaus tuotoksesta	Suunniteltu aikataulu	Toteutunut aikataulu	Huomioita
Palveluiden kuvaukset Palvelutietovarantoon	kevät 2016	kevät-syky 2016	Osa vietiin jo keväällä, aloitepalvelut joulukuussa
Lausuntopalvelu.fi:n Suomi.fi tunnistus	kesä 2016	maalis-huhtikuu 2017	Kertakirjautumista ei toteuteta, tunnistusta ei saatu toimimaan.
Kuntalaisaloite.fi:n Suomi.fi tunnistus	kesä 2016	tammikuu 2016	
Kansalaisaloite.fi liitos palveluyhteyden	syky 2016	maaliskuu 2017	Viestintäviraston auditoinnin jälkeen
Kuntalaisaloite.fi liitos palveluyhteyden	syky 2016	joulukuu 2016	
Kansalaisaloite.fi palvelunäkymiin	syky 2016	maaliskuu 2017	Viestintäviraston auditoinnin jälkeen
Kuntalaisaloite.fi palvelunäkymiin	syky 2016	helmikuu 2016	
Kapan hyödyntämisen selvittäminen muiden palveluiden osalta	koko vuosi 2016	koko vuosi 2016	

2.3. Rajaukset

Rajauksia ei määritelty.

2.4. Riippuvuudet

Riippuvuuksia ei määritelty.

2.5. Hankkeen aikataulu

Hankkeen aikataulu on kuvattu liitteessä 2. Hanke toteutui pääosin suunnitellussa aikataulussa, poikkeuksena, että hankkeen sisällä osaprojektien toteutuksessa on tapahtunut muutoksia siten, että osa jouduttiin jättämään toteuttamatta ja osan toteutus siirtyi vuoden loppuun. Aikataululliset viivästymät ovat johtuneet paljolti luvituskäytännöistä ja niiden vaatimista lisäselvityksistä. Kesän 2016 aikana tehtiin myös laajempi selvitystyö liittyen mm. lausuntopalvelu.fi:n tunnistautumiseen ja käyttäjärooleihin. Nämä muutokset aikataulussa on käsitelty hankkeen projektiryhmässä.

Valtiovarainministeriö		8 (13)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	13.3.2017

Lopullinen tuotantoonvienti viivästyi Kansalaisaloitteen osalta, johtuen Viestintäviraston auditoinnin ruuhkasta. Lausuntopalvelun tunnistautumisen varsinainen muutostyö on tehty, mutta ei saatu toimimaan suunnitellussa ajassa ja tätä selvittellään edelleen.

2.6. Hankkeen kustannukset

2.12.2012 kuvatussa muutoshakemuksessa on kuvattu hankkeen uusi budjetti. Alkuperäisessä hankesuunnitelmassa kokonaisbudjetti oli 126 700 euroa, josta oma osuus oli 35 700 (28%) ja VM:n osuus 91 000 (72%). Päivitetystä budjetista on jätetty pois edellä mainitut toteuttamatta jätettävät asiat.

Päivitetty kokonaisbudjetti on 58 800, josta oma osuus on 24 200 (41%) ja VM:n osuus on 34 600 (59%).

Hankkeen suunnitellut ja toteutuneet kustannukset ovat alla olevassa taulukossa.

Vaihe	Suunniteltu €	Toteutunut €	VM rahoitus €
Esiselvitys	600	585	585
Palveluväylä & palvelunäky- mät Aloitepalvelut	23000	18 413	18 413
Suomi.fi tunnistuksen käyt- töönoton suunnittelu	5 000	450	450
Omat henkilöstökulut			
Projektipäällikkö	20 080	19 829	0
Tekninen asiantuntija	3820	2995	0
Palvelinkulut	6 000		
Yhteensä	58 800	42 272	19 448

Hankkeen kustannus-hyötyanalyysi on raportin liitteenä 1.

2.7. Rahoitus

Valtiovarainministeriö on myöntänyt hankkeelle rahoitusta KaPA ohjelmasta. Toteutunut rahoitus on kuvattu kohdassa 2.6 ja liitteessä 1. Rahoitushakemuksen yhteydessä tehty itsearvio on tarkistettu vastaamaan hankkeen lopputilannetta. Arvio on raportin liitteenä 3.

3. Hankkeen ohjauksen arviointi

3.1. Hanke- ja ohjelmanhallinta

OM:ssä hankehallinta toteutui projektipäällikön ja projektiryhmän voimin. Projektiryhmä kokoontui katsastamaan hankkeen etenemisen 1-2 kk välein ja tällä

Valtiovarainministeriö		9 (13)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	13.3.2017

välillä päivittäistyön seurannasta vastasi projektipäällikkö ORK:n teknisen asiantuntijan tuella.

Hankkeesta raportoitiin kuukausittain hankesalkkuun. Talousraportointi ei ole ollut ihan suoraviivaista, koska OM:ssä ei ollut Kiekua käytössä ennen kuin lokakuussa 2016 ja alkuvuoden resurssiseuranta tuli osin tehdä manuaalisilla raporteilla. Kiekun käyttöönoton jälkeen saatiin käyttöön Kiekun mahdollistamat raportit, mutta verrattavuus alkuvuoteen on jonkun verran kärsinyt.

3.2. Tietoturva ja tietosuojat

Hankkeessa käsitellyt dokumentit eivät sisällä arkaluonteista tietoa eivätkä siten vaadi suojaustoimia.

Liitettävien verkkopalveluiden suhteen noudatetaan palvelusopimusten mukaisia tietoturvakäytäntöjä.

3.3. Riskienhallinta

Riski 1: Ulkopuolisten sidosryhmien vaikutukset aikatauluun

- Viestintäviraston auditoinnissa yleensä ruuhkaa. Ennakkovaroituksesta huolimatta auditointia ei saatu ajoitettua toivotusti.

Riski 2: Osaamisriski

Verkkopalveluiden teknisten toimittajien osaaminen KAPA-asioissa.

- Aloittepalveluiden toimittajalla oli talon sisällä Kapa-kokemusta, jota pystyttiin hyödyntämään teknisessä toteutuksessa.
  - Sitä vastoin Lausuntopalvelun teknisellä toimittajalla ei ollut aiempaa kokemusta palveluväylästä ja käyttöönotossa ilmenikin teknisiä ongelmia tukitoimista huolimatta.
-

Valtiovarainministeriö		10 (13)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	13.3.2017

4. Kehittämismenetelmien arviointi

4.1. Dokumenttien hallinta

Hanke on tuottanut osana lopputuotosta dokumenttiluettelon. Kaikki dokumentit ovat hankedokumentteja eikä niille ole ylläpitotarpeita. Dokumentit arkistoidaan oikeusministeriön Oskari-asianhallintajärjestelmään.

	Pvm	Dokumenttien hallinta
Projektisuunnitelma	5.2.2016	OM / Oskari
Kustannusarvio	5.2.2016	OM / Oskari
Kustannus-hyötyanalyysi	5.2.2016	OM / Oskari
Aikataulu	5.2.2016	OM / Oskari
Itsearviointilomake	5.2.2016	OM / Oskari
Esiselvitys	11.5.2016	OM / Oskari
Lausuntopalvelu.fi - selvitys	29.9.2016	OM / Oskari
Muutoshakemus / Projektisuunnitelma	2.12.2016	OM / Oskari
Muutoshakemus / Kustannusarvio	2.12.2016	OM / Oskari
Muutoshakemus / Aikataulu	2.12.2016	OM / Oskari
Lausuntopalvelu.fi kehittäminen - loppuraportti	13.3.2017	OM / Oskari

4.2. Kehittämismalli

Palveluarkkitehtuurihanke on pilkottu osiksi ja se on tämän tyyppisessä kehittämisessä varmasti paras mahdollinen malli. Haasteena oli kuitenkin läpileikkään toteutussuunnitelman tukeminen, varsinkin siinä tilanteessa kun asiakas ottaa käyttöön useampia tuotteita kerralla.

5. Lopputuloksen ja uudelleenkäytön arviointi

Hankkeessa toteutetut liitännät palveluväylään mahdollistavat jatkohyödyntämisen.

Kansalaisaloite.fi

- Asianhallinta ja arkistointi (VAHVA, SAPA)
- Eteenpäinvietävät aloitteet (VRK, Eduskunta)

Kuntalaisaloite.fi

- Kuntien asianhallinta ja arkistointi (Kuntien järjestelmät)

Valtiovarainministeriö		11 (13)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	13.3.2017

6. Sidosryhmien palaute

Palautetta kysyttiin hankeryhmän jäseniltä ja teknisiltä toimittajilta. Yleisesti todettiin, että työskentely oli hyvää ja tarpeeksi johdettua. Hankesuunnitelma oli selkeä ja riittävän yksilöity ja aikataulus riittävän yksityiskohtainen, jotta hanke pystyttiin toteuttamaan aikataulun puitteissa. Hankkeen projektiryhmä kokoontui riittävän usein, jotta pystyttiin ohjaamaan projektin kulkua ja riittävän nopeasti reagoimaan muuttuvaan tilanteisiin.

Lausuntopalvelu.fi:n liittäminen palveluväylään ei tehdyn selvityksen pohjalta nähty taloudellisesti ja projektipuitteissa mahdolliseksi toteuttaa. Hankkeen esivalmistelussa olisi pitänyt kartoittaa Lausuntopalvelu.fi tilannetta perusteellisemmin, jolloin projektisuunnitelma olisi alun alkaen ollut oikeasuuntainen.

Hankkeen raportointivelvoitteet ja käytännöt KAPA-hankkeen osalta olivat projektin kokoon nähden ehkä turhan jäykkiä. Yleisen sähköpostilaatikon vastausviive oli pitkä, mutta jos tiesi oikean henkilön keneltä kysyä, niin vastauksia ja tukea sai nopeasti

Kansalliseen palveluväylään liittyminen ei ollut teknisesti vaikeaa, mutta aikaa vievää se oli. Aikaa kului liittymislomakkeiden ja tietolupien käsittelyyn sekä sertifiointitilauksiin. Käsittelyn viiveet olivat pitkiä ja tilausprosessit vaihtelevan formaaleja.

SAML -tunnistautuminen on vasta laajenemassa, sillä valmiita toteutuksia olemassa olevista palveluista ei löytynyt niin paljon, joten nousi esille toivomus kerätä listaa avoimen lähdekoodin esimerkkiratkaisuista. Aloitepalveluiden koodit löytyvät Githubista. IDP:n päästä löytyi myös ongelmia, minkä vuoksi toteutustyöhön meni ylimääräistä aikaa kun ongelmia yritettiin ratkoa teknisen toimittajan toimesta. Testidataan olisi myös hyvä saada lisättyä eri ikäisiä käyttäjiä eri kunnista, turvakielloilla jne. jotta parametreja voisi testata kattavammin.

7. Hankkeen päättäminen ja siirto ylläpitoon

7.1. Tunnistautuminen

Lausuntopalvelu.fi:ssä oli tarkoitus ottaa uusi tunnistautuminen käyttöön 15.12.2016, mutta sitä ei saatu toimimaan, joten Vetuma-tunnistautuminen palautettiin käyttöön. Ongelma on paikannettu Lausuntopalvelu.fi:n palvelimelle, varmenteen salausavaimen lataamiseen, mutta sitä ei ole hankkeen päättämiseen 31.1.2017 mennessä onnistuttu ratkaisemaan. Ongelman selvitystyö jatkuu ja se pyritään korjaamaan mahdollisimman pian, jotta saadaan Suomi-tunnistus tuotantokäyttöön myös Lausuntopalvelu.fi:ssä. Tavoiteaikataulu tälle on maaliskuuhun 2017.

Kuntalaisaloitteessa suomi.fi tunnistautuminen otettiin käyttöön 11.1.2016.

Kansalaisaloitteessa käyttöönotto edellyttää Viestintäviraston auditointia ja syksyn ruuhkan vuoksi auditointi aloitettiin vasta 16.1.2017. Kun muutokset ovat

Valtiovarainministeriö		12 (13)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	13.3.2017

läpäisseet auditoinnin, voidaan suomi.fi tunnistautuminen ottaa käyttöön myös Kansalaisaloite.fi:ssä.

Tunnistautumisessa on kuitenkin ilmennyt joului-tammikuussa 2017 paljon häiriöitä ja mikäli auditoinnin valmistuessa tilanne ei ole parantunut, käyttöönottoa tullaan siirtämään kunnes tilanne vakiintuu. Kansalaisaloitteiden allekirjoittaminen on aikakriittistä, joten ei voida ottaa riskiä, ettei tunnistus toimisi esimerkiksi kun keräys on päättymässä. Jos kansalaiset eivät pääse allekirjoittamaan tunnista-tutumisongelmiensa vuoksi ja kansalaisaloitteen läpipääsy jää puuttuvista kannatusilmoituksista kiinni, se saattaa luoda uskottavuusongelmia niin palvelulle kuin koko verkkodemokratialle.

7.2. Palveluväylä/palvelunäkymät

Aloitepalveluiden yhteinen liityntäpalvelin ja palveluväyläliityntä olivat käyttövalmiina 22.12.2016. Kuntalaisaloitteen rajapinta otettiin käyttöön palvelunäkymissä 26.1.2017.

Kansalaisaloitteen rajapinta ja palvelunäkymiin vienti edellyttää myös Viestintäviraston auditointia ja se on samassa prosessissa kuin tunnista-tutumisen muutokset. Käyttöönotto tapahtuu sen jälkeen kun muutokset on auditoitu ja hyväksytty. Arvioitu ajankohta tälle on maaliskuu 2017.

7.3. Palvelutietovaranto

Palvelutietovarantoon julkaistiin tiedot keväällä 2016 seuraavista palveluista: Lausuntopalvelu.fi, Otakantaa.fi ja Nuortenideat.fi. Kuntalaisaloitteesta päätettiin tehdä pohjakuvaus kuntien käyttöön ja joulukuussa 2016 julkaistiin kuvaus verkkopalvelusta, joka liitettiin tähän pohjakuvaukseen. Samassa yhteydessä julkaistiin myös Kansalaisaloitteen tiedot.

7.4. Ylläpito

Aloitepalveluiden tekninen ylläpito on teknisen toimittajan (Solita Oy) hallussa ja näin tulee olemaan myös palveluväylän liityntäpalvelimen ja rajapintojen osalta.

Demokratiapalvelukokonaisuuden hallinta ja tuoteomistajuus pysyy edelleen oikeusministeriön demokratia-, kieli ja perusoikeusasioiden yksikössä. Oikeusministeriön hallinnonalan IT-palveluista vastaava Oikeusrekisterikeskus toimii teknisissä asioissa vastuutahona ja näin heille on määritelty PTV-pääkäyttäjyys sekä palveluväyläliittymän yhteyshenkilöt.

Valtiovarainministeriö		13 (13)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	13.3.2017

Liitteet

1. Kustannus-hyöty analyysi tai kustannusarvio
  2. Aikataulu
  3. Rahoitushakemuksen itsearviointi
-